

ČAJ

Pro chvíle pohody

LISTOPAD 2009

Časopis Autorů Jičínska

SAMET

**Dva kamarádi
Na život a na smrt
Na křídlech listopadu
Revoluce zapadala
SAMETEM**

**Rub a líc
Pravda a lež
Láska a nenávisť
Není více společných cest**

Václav Franc

38

Vážený čtenáři,

je opět listopad a letos je to už dvacet let, co obrazně řečeno „pukaly ledy“. Myslel jsem si, že by mohlo být zajímavé, podívat se o dvě desetiletí zpět, jací jsme tehdy byli, jak jsme mysleli, jak jsme tvořili, co nás zajímalo? Proto jsem listopadové číslo věnoval tématu Dvacet let po „Sametu“.

Nakonec dvacet let je jedna nová generace a i u nás v LiSu máme členy či členky, kterým v listopadu 1989 bylo sotva pár let a jména tehdejších vládních a stranických představitelů, stejně jako jiné pojmy či zvyklosti z dob reálného socialismu, prostě a jednoduše nemohou pamatovat.

Leč člověk mívá a LiSáci se do tohoto malého průzkumu nezapojili (což je určitě škoda), a tak jsem vše musel zachránit dvěma příspěvky sám, a tak trochu jsem k tomuto tématu, snad ne příliš násilně, přiřadil i starší fejeton Bohumíra Procházky O radostech života, který si tématu listopadu 1989 všimá spíše okrajově, ale přece.

Dvacet let, srovnatelně stejná doba uběhla například od konce první světové války do začátku druhé světové války. Když jsem listoval historickými knihami, vždycky jsem si říkal, jak dlouhé období to bylo. Ted' vidím, že to byl jen mžik.

Kdo ví, jak se budeme na listopad 1989 dívat třeba za dalších dvacet let? Až vyroste další generace.

Váš Václav Franc

OBSAH ČÍSLA:

Václav FRANC

- Občan Brejcha (3-10)
- Ladin (11-12)

Bohumír PROCHÁZKA
- O radostech života (12)

P.S. Listopadové číslo je bez pravidelného hosta, ale v prosinci se polepším.

ČAJ pro chvíle pohody

č.38 , listopad 2009, ročník VIII

Vydáno 5. listopadu 2009 v Nové Pace

Redakce: Václav Franc, K Hájku 1724, 509 01 Nová Paka

Grafická úprava titulní strany Jozef dŘevník Borovský

Interní tiskovina LISu

TEXTY NEPROŠLY JAZYKOVOU ÚPRAVOU!

OBČAN BREJCHA aneb TRAGÉDIE MUŽE BLOUDÍČIHO VE VYSOKÉ TRÁVĚ

Václav FRANC

Každé období v dějinách národa má charakteristickou postavu či postavičku, prostě prototyp člověka oněch dní. Tylův Švanda, Haškův Švejk či Otčenáškův Brych. Netroufám se přiřadit k výše jmenovaným autorům, ale myslím si, že i občan Brejcha si s klidným srdcem může stoupnout do onoho "špalíru osobností."

Auto

I.PONDĚLÍ 30.ŘÍJNA 1989

V náladě čerstvě vylíhnutého dne krácel MUDr. Aleš Brejcha, přednosta zubního oddělení v Hrádku, rozvázným rokem čtyřicátníka, ulicí městečka jako vážený občan. S pondělním ránem se Alešovi vracela dobrá nálada, kterou ztratil o víkendu, obětovanému svým dětem, Galině, Petře a Davidovi.

Cestou se vyzbrojil čerstvým výtiskem Rudého práva, jediných novin, které považoval za vhodné k vydávání. Prodavačka nezapomněla poznamenat: "Jako obvykle, soudruhu přednosto?" a Aleš pokyvoval hlavou a mhouřil oči na znamení souhlasu, jako když se vám kolem nohy motá ratlík a vrní ocáskem.

Cestou do práce potkával "svoje pacienty". Představoval si, že je Franz Josef či jiná hlava pomazaná a v černém kufříku přináší spis začínající větou: "Mým národům." Na pozdravy kolemjdoucích odpovídal krátce a úsečně. U neznámých krabatil čelo a významně mlčel. Se známými se zásadně nezastavoval na ulici, aby neutrpěla jeho pověst. výjimečně prokazoval úctu, a to pouze funkcionářům jedné strany, bezkonkurenčně soudruhovi Václavu Lemberkovi, předsedovi místní organizace, na jehož šedesátinách, kam byl s manželkou Danou pozván, se opil, aby vyjádřil obdiv k velkému a nedostižnému vzoru.

V městečku žili i lidé, kteří nebyli Alešovi po chuti. Například věčný stěžovatel a "rejpal" Petr Netík. Sabotoval veřejné brigády, odmítal darovat bezplatně krev a při májových oslavách sázel brambory na zahrádce, čímž pošpinil svátek pracujících.

Vlastní odborná práce Dr. Brejchu unavovala. Pacient za pacientem vstupovali do denního záznamu práce a vedoucí lékař unuděně vrtal, tahal a brousil. V půl desáté přerušil práci a překontroloval, zda lékaři oddělení využívají pracovní dobu. V poledne se vrátil a přikázal vrchní sestře Fibigerové, zvané Fibingerka, přeobjednat marně čekající. Stěžovat si nedovolili, neboť věděli, jak dopadl pan Netík.

Jeho dopis se stížností prošel řadou kanceláří až definitivně zakotvil u soudruha předsedy Lemberka. Závěr vyzněl jednoznačně ve prospěch Dr. Brejchy. Uznávaný odborník, organizátor, zasloužilý pracovník ve zdravotnictví. Vyzdvížena byla politickovýchovná činnost, vytíženost na schůzích, seminářích a konferencích, poslanecký mandát v národním výboru a předsednictví v sociálně zdravotní komisi.

Po náročném dopoledním programu zasedl Aleš Brejcha za psací stůl, vypnul telefon a začal úradovat. Rozevřel noviny a prolétl titulky. Zaujaly jej informace o nepovolené demonstraci na Václavském náměstí. Ulevil si po přečtení článku, jak se prostí lidé vypořádali s podvratnými živly narušujícími budování socialismu. Mumlaje si heslo: Republiku si rozvracet nedáme, dal se do vyřizování hlášení o stavu a počtu vytažených zubů uskutečněných v měsíci říjnu. Hlášení je nutno neprodleně zaslat na příslušný odbor

MěstNV, na okresní středisko, okresnímu stomatologovi, vedoucímu tajemníkovi, na OV ČsČK a jeden formulář založit pro potřeby oddělení. Celkem 6 výtisků nutno zhotovit, aby nejpozději 2.listopadu mohla příslušná místa podat hlášení nadřízeným, kteří do 4.listopadu musí bezodkladně podat hlášení na ještě vyšší místa a ti zase až na úplně nejvyšší místa.

Zbývalo sestavit plán na příští měsíc. Vycházel ze závěrů listopadu 1988 s předpokladem, že vzhledem ke zhoršeným povětrnostním podmínkám, náledí na silnicích a zahájení myslivecké sezóny v lesích dojde ke zvýšení počtu vytažených zubů o 4 - 6 %, což pokryje oddělení vlastními prostředky.

Po vyřešení klíčových neodkladných záležitostí zapojil Aleš telefon a uvelebil se v křesle. Začínal pondělní Brejchův dýchánek, při kterém se přednosta věnoval podřízeným především politickovými věcmi.

Prvním bodem programu byl MUDr. Rudolf Pechánek, sedmaapadesátiletý předseda ZO ROH. Pechánek neodmlouval a plnil příkazy. Původně nechtěl Aleš svěřit Pechánkovi zodpovědnou funkci, ale po námitkách kolegy Helera, že je nesmysl, aby vedoucí oddělení hájil zájmy pracujících jako předseda ROH, což bylo totéž, jako kdyby továrník vedl odbory, uvědomil si Brejcha nebezpečí při zvolení Dr. Helera, a tak volil kompromis v podobě nerozhodného Pechánka.

I dnes pochopil starší kolega pokyny. Pozorně si vše zapisoval a červeně podtrhával hlavní myšlenky přednostova vystoupení. Brejcha mu vytýkal, že kouří, čímž negativně působí v rámci akce Šance pro tři milióny na růst dospívající mládeže, narušuje světónázorovou představitivost profilu socialistického lékaře. Dr.Pechánek slíbil, že v osobním závazku BSP přestane s nikotinismem zcela.

Druhý chod sliboval lahůdku. MUDr.Zuzana Daňková, čtyřiadvacet let, čerstvá manželka a pracovnice oddělení sotva pár týdnů, sledovala pečlivě výklad nadřízeného. Mladé kolegyni doporučeno vyplnit přihlášku do ROH a ČsČK, což bylo bezpředmětné, neboť Zuzaně v zářijové výplatě strhli v účtárně příslušnou částku na členské známky.

Sestra Šárka Hanušová se dýchánku účastnila pro neskrývanou víru v nadpřirozeno. Tentokrát šlo o hák na rentgenové snímky. "Ale soudruhu přednosto, to nebyl křížek," dovolila si sestra oponovat.

"Byla to provokace, přímo před očima pacientů hák s chybějícími postranními příčkami. Tvořil evidentně kříž. Víte, co se mohlo stát, kdyby přišel na zubní soudruh Lemberk!"

Sestra Hanušová tvrdila, že k poničení háku došlo zásahem opraváře, který jej použil k násilnému vniknutí do elektrické rozvodné skříňky, ale slíbila, že zjedná nápravu. Přednosta o jednání provedl zápis ve dvou kopiích do knihy škody na majetku v socialistickém vlastnictví.

Následoval o rok mladší současník šéfa, Vojtěch Heler. Aleš se pečlivě připravil na Helerovo vystoupení, neboť doma několik týdnů přehodnocoval dva materiály, které obdržel od kolegy ke schválení. První z nich nesl název Návrhy na změny v administrativním zpracování výkazů a další podněty k práci na zubním oddělení. Aleš celou záležitost smetl ze stolu jedinou větou: "Vojto, to snad nemyslíš vážně!" Dále zdůraznil, že většina návrhů je již léta rozpracována na nejvyšších místech nejpřednějšími odborníky z celé republiky, takže by podobné vystoupení podráždilo nohy vedení a socialistickému zdravotnictví. Především by hnalo vodu na mlýn západním štvavým vysílačkám.

Druhá práce se jmenovala Využití ultrazvukového přístroje na stomatologickém oddělení v Hrádku. "Podívej se, Vojto. práce má několik závažných nedostatků. Dobře víš, že na okrese podobný přístroj nemají. Budou tvoji práci chápat jako provokaci, povyšování. Mimo to v práci stále uvádíš západní firmy. Tady na straně 3 : Západoněmecká firma ... nebo tady ... firmy ve Švýcarsku a Švédsku dnes vyrábějí přístroje novějších generací, než jaký používáme .. to snad nemyslíš vážně. Úplně jsi opomenul výsledky

budování socialismu v naší zemi, ani slovem jsi se nezmínil o závěrech sjezdu strany a vědeckotechnickém vývoji v Sovětském svazu po VŘSR." Heler vycouval, ani nepoděkoval za odborný posudek za práci, které se věnoval tři roky ve svém volnu.

Na úplný závěr pozval MUDr. Milenu Vilímkovou, aby si zlepšil náladu. Dnes měl jediný důvod. Přednesl kolegyni návrh týkající se demonstrací v Praze. "Měli bychom jako oddělení vystoupit!"

"Máte na mysli nějakou kulturní vložku?" zeptala se Milena.

"Napíšete dopis za oddělení, kde odsoudíte provokace v Praze. Jednoznačně označíte na čí straně stojíme a dáte všem podepsat. Kdyby měl někdo připomínky, pošlete jej za mnou!"

"A co s tím dopisem budeme dělat?"

Aleše mrzela nechápatost kolegyně Vilímkové, proto pokyn upřesnil: "Pošleme do Rudého práva!"

Když MUDr. Brejcha odcházel ze střediska, kladl si otázku, jak by vypadal chod oddělení bez jeho osobnosti. Nedokázal si představit, že jednou odejde a svět se bude točit dál. Snil o tom, jak tragicky zahyne při plnění služebních povinností a řečník nad hrobem, soudruh Lemberk, bude promlouvat k davům: "Odešel člověk, vědec, lékař, odborník, manžel, táta a komunista, který celý svůj plodný život zasvětil práci pro socialismus!"

Alešovi bylo líto, že se té slávy nedožije.

II. PONDĚLÍ 27. LISTOPADU 1989

"Půjдете taky?" zeptala se přednosta zubního oddělení v Hrádku MUDr. Aleše Brejchy vrchní sestra Fibigerová půl hodiny před zahájením generální stávky. Stejnou otázku si Aleš kladl již týden. Nechápal, jak se přihodilo, že se jeho neotřesitelná pozice začala naklánět. Nejprve čekal na příkaz vyšších složek, vždy postupoval stejně, ale vytočit příslušné telefonní číslo se neodvažoval.

Nadřizení Aleše opustili a u podřízených postrádal oddanost. V práci se bál chodit mezi zaměstnance, uzavíral se ve své samotě, hltal Rudé právo a poprvé v životě i jiné noviny. Ani doma nenašel klid. Byl ochoten se potichu modlit, ale jen potichu, co kdyby nebylo zcela odzvoněno starým pořádkům a soudruzi by mu vytýkali poskvrnění kádrového listu. Poprvé uhodil syna pohrávajícího si se setrvačnickovým autíčkem při přenosu z Letné, kde k statisícům promlouvali disidenti. Starší dcera Galina, studující první ročník gymnázia, obtěžovala s otázkou, co má dělat při stávce. Aleš odpovídal vyhýbavě. Naštěstí přispěchala na pomoc manželka Dana.

"Běž s většinou, cestou nejmenšího odporu!"

Řídila se tímto heslem celý život a dotáhla to až do kanceláře Kovony. Aleš dospěl k názoru, že na Daniných slovech něco je. V práci oznámil, že bude zajišťovat zubní pohotovost a ostatní ať se rozhodnou podle nejlepšího svědomí. Sám případně zaskočí na náměstí, pokud nebude zaneprázdněn.

Nic se nemohlo stát. Když půjde pár křiklounů, vrátí se s nepořízenou zpět a Aleš bude mít čisté ruce. Když ulice zaplaví nekonečné zástupy, přidá se. MUDr. Aleš Brejcha nemohl prohrát.

Ve třetí čtvrtě na dvanáct se středisko vylidnilo. Přednosta se díval oknem ven. V mrazivém počasí pochodovaly ulicí masy lidí. V přetopené ordinaci běhal doktoru Brejchovi mráz po zádech. Co řekne dějinám až se zeptají: Co jsi dělal, Brejcho, v listopadu?"

V zástupu zaměstnanců Kovony poznal ženu Danu. Sebral svíčku a vyběhl ven. Daně spadl kámen ze srdce. Bála se, že provede nějakou hloupost. Teď poznala, jak se hluboce mýlila. Kolik toho o manželovi po patnáctiletém manželství neví?

Seznámili se, když Aleš na fakultní schůzi SSM promlouval o berlínském festivalu mládeže a studentů, kterého se jako neaktivnější svazák účastnil. Dana se po chvilčkové diskusi vetřela do přízně přednášejícího medika a s nevšedním zájmem se dotazovala na průběh festivalu. Aleš ji nemohl přehlédnout, a tak si prověřil důležité informace o možné partnerce a pozval ji do agitačního střediska.

Dana byla typ, jaký potřeboval. Žádné styky s kapitalistickou cizinou, pracovala ve výboru ZO SSM jako nástěnkářka a dokázala si poradit s nejrůznějšími problémy. První schůzka se protáhla do pozdních nočních hodin a Dana dosáhla svého. Od té doby se vídali často. Scházeli se před pomníky Karla Marxe, na nábřežích Bedřicha Engelse, zmrzlinu kupovali zásadně v cukrárně na ulici V.I.Lenina, na filmové plátno upírali zrak v kině Moskva a nejraději trávili večery ve vinárně Hvězda. Když Aleš dokončil školu, Dana čekala dítě. Nastěhovali se k Daniným rodičům, kteří se plácli přes kapsu a vystrojili veselku (vlastně muselku), že by záviděli i imperialisté. Na Aleše čekala vojna. Dvanáct měsíců u útvaru ve městě, neboť díky známostem, přenechal lákavá místa západních Čech či východních svazů slovenských kotárů kamarádům. V dubnu 1975 se narodila dcera Galina. Aleše mrzelo, že se radostná událost neodehrála o měsíc později, v době oslav 30.výročí osvobození Československa Rudou armádou.

Po vojně čekala Aleše první a druhá atestace. Díky stranické legitimaci neměl problémy jako kolegové, kterým byla hlavně druhá nastavbová atestace znemožňována, neboť nesplňovali podmínku odborníka s politickou angažovaností a morálně volnými vlastnostmi socialistického lékaře.

Po druhé dceři Petře, v době, kdy Aleš dokončoval druhou atestaci, dočkal se syna Davida. Jméno prosadila manželka. Aleš zbožňoval od jara 1978 jméno Vladimír, po vzoru prvního českého kosmonauta, ale pro klid v rodině ustoupil. Mnohem více si uvědomoval, že v ruchu velkoměsta jako řadový stomatolog nemůže nikdy dosáhnout vyššího společenského uznání. Zůstane rybou v rybníce, ale on toužil stát se vrchním kaprem. První příležitost s uvolněným primariátem využil dokonale. Tak se začala psát velká kariéra úspěšného vedoucího pracovníka.

V zástupu pochodujících se rád ztratil jako kapka v moři. Zahřálo jej Danino povzbuzení: "Ani nevíš, jak jsem ráda, že jsi tady!"

A pak šel. Do tváří jej štípal mráz, pod nohama křupaly zmrzky prvního sněhu a on, revolucionář od narození, kráčel neohroženě vpřed. Díval se dělníkům z Kovony hrdě do očí a připadal si jako v prvomájovém průvodu. Pociťoval, že atmosféra je vřelejší, upřímnější a pravdivější než monstrózní dav ověnčený mávátky a třepetkami. Transparenty byly tentokrát šity horkou jehlou, Aleš si přeříkával několik hesel, které utkvěly v paměti z televizního přenosu z Letné. Vyčítal si, že sám nenese transparent. Mohlo by na něm stát: AŽ ŽIJE HAVEL. Přitom ve skladu se jeden takový od 1.máje povaloval. Stačilo jen přelepit slovo KSČ a mohl jít s dobou.

Náměstí vřelo, záplava hlav vymetla každý zapomenutý kousek starého centra města. Na kašně stál známý rebel pan Netík a mluvil o událostech 17.listopadu na Národní třídě, o podpoře vysokoškoláků a umělců a o konci vlády jedné strany. Projev byl přijímán přerušovaným aplausem a hesly: Chceme novou vládu! Svobodné volby!"

Po Netíkovi mluvil student z Prahy. Děkoval za podporu a vyzval k vytrvání ve stávce do splnění oprávněných požadavků. Aleš pochopil, že se blíží jeho chvíle. Prodral se ke kašně. Když student domluvil a dav zůstal bez vůdce, vysoukal se přednosta na okraj kašny a před udiveným Netíkem vytáhl zápalky a svíčku. Za hrobového ticha vzplál oheň jako na olympijském stadiónu. Aleš, poslední běžec štafety, zvedl svíčku vysoko nad hlavu. Z kašny viděl do očí lidem města, znal jejich osudy z ordinace, tísnila se mezi nimi jeho žena, děti, zaměstnanci zubního oddělení. Stal se velkým tribunem lidu. Z plných plic zakřičel: "To je vono! To je vono!"

Svíčka plála náměstím a ozvěna odpovídala ze všech stran. To je vono! To je vono! Nikdo nechápal smysl Alešova počínání, ale nebylo to poprvé v dějinách, kdy člověk zfanatizoval masu, kdy z lidí udělal poslušné vykonavatele příkazů, kdy člověk odložil vlastní mozek a začal se chovat emotivně.

"To je vono!" přisadil si Aleš, když ozvěna slábla. Náměstí ovládly svíčky. MUDr. Brejcha stál na svém soukromém Everestu. Začal zpívat: "Kde domov můj ..."

Když dozpívali, začal se dav rozcházet. Aleš hledal Danu.

"Aleši," políbili se, "já věděla, že jsi jednička," řekla Dana jako pubertáčka a v očích jí svítily slzy. "Jak jsi dokázal ty lidi .. fakt!"

V davu kdosi poznamenal: " .. a nebyl ten zubák rudej až za ušima?"

Alešovi nemohlo nic pokazit výbornou náladu. Kdyby se jej zeptali, věděl, co odpovědět. "Zatím co jste kuli pikle, hádali se o malichernosti, já pracoval, chystal revoluci a věřil v její vítězství. Celá moje minulost byl omyl, ale co jsem měl dělat? Přenechat vedoucí místo stalinistovi, který by donášel StB? Nikdy! Vzal jsem na sebe zodpovědnost a nebezpečí, že se v očích veřejnosti zdiskredituji. Hrál jsem dvojí hru, navenek komunista, v duši odvěký demokrat!"

V ordinaci si Aleš slíbil, že si do zítřka opatří plakáty s Havlem, aby zubní nezaostávalo. Dnes již neměl příliš času. V osmnáct hodin začínala na náměstí další demonstrace se svíčkami, na které Aleš nemohl chybět. Cestou domů si mumlal větu z jednoho filmu: "Kdo včas zradil, nezradil, jenom předběhl děj!"

III. PÁTEK 29. PROSINCE 1989

MUDr. Aleš Brejcha, přednosta zubního oddělení v Hrádku, vstoupil bez klepání do ordinace kolegy MUDr. Rudolfa Pechánka a sestry Hanušové.

"Proč neposloucháte rádio?"

Dr. Pechánek shrben nad pacientem, koukal vyjeveně přes vrch dioptrických brýlí na nadřízeného.

"Copak nevíte, že jsou dneska volby pana prezidenta?" pronesl Aleš s učitelskou pedantností, jako by se bál, že někdo pochybuje o tom, co říká.

"No jó," Pechánek zamázl palcem novou plombu a poučoval pacienta, že nemá dvě hodiny jíst.

"Rudolfě, proč jsi nevyvěsil na budově vlajky? Nemyslete si, ale veřejnost pozorně sleduje, jak to s naší čerstvě získanou demokracií myslíme vážně. Každé zaváhání, každé vyčkávání, stání opodál se může obrátit v náš neprospěch."

"Já ji pověším v poledne," flegmaticky pronesl Pechánek. Aleše mrzelo, že s člověkem bez vlastní iniciativy a přesvědčení zakládal na pracovišti Občanské fórum, ale co měl dělat, když o vánočních svátcích na pracovišti nebyl nikdo jiný. Doktorka Vilímková sledovala volbu prezidenta na Hradě, doktorka Daňková léčila angínu a doktora Helera ... fuj, nikdy! Vyhýbal se tomu prašivému stalinistovi, vlastně neostalinistovi, který jej napadl na prosincové schůzi. Jak to řekl, že prý Aleš neví, kterou stranu kabátu má zrovna navrhu. Ještě štěstí, že jej poslali do patřičných mezí okresní stomatolog a ředitel OÚNZu.

"V poledne může být pozdě. Běž raději hned, pacienti počkají, ale na volbu pana prezidenta jsme čekali čtyřicet let!"

Pechánek více neodporoval a vyšel do přeplněné čekárny, kde pacientům ze všech obvodů nezbývalo nic jiného, než trpělivě čekat na jediného pracujícího zubního lékaře onoho dopoledne v městečku.

Aleš měl rázem dobrý pocit. Nikdo nemůže oddělení nic vytknout. Ani pan Netík, kterého za pár minut čekal v ordinaci. Z oken zářily letáčky: Pravda a láska musí

zvítězit nad lží a nenávisť a Havel na Hrad. Mrzelo jej, že nesehnal do série Říkali nám pravdu?

"Jak se vám, sestřičko, líbila půlnoční? Mně tedy ohromně," řekl Aleš a začal vzpomínat na dětství. Jako kluk ministroval, když býval na prázdninách u babičky. Rád prohlížel obrazy svatých a kamarádil se synem kostelníka Vohralíka. Vyprávěl o stříbrné stokoruně, kterou dostal při křtu.

"Já vás viděla, pane přednosta, byl jste tam s paní a s dětmi," začala opatrně sestra a Aleš doufal, že si nevšimla, jak Davídek brečel, protože za žádnou cenu nechtěl opustit novou autodráhu. Doufal, že Hanušová nepostřehla, jak mladší dcera Petra vyplazovala jazyk na Galinu, které začal na veřejnosti říkat pro jistotu Gábina, a ta jí vše oplatila herdou do zad.

"Ta starší, naše Gábi, má o křesťanství zájem. Chceme jí koupit řetízek s křížkem a ... nemohla byste mi půjčit bibli? To víte, člověk dříve nemohl tak na veřejnosti, musel být opatrný. Měl jsem bibli po babičce, ale založil jsem ji a nemůžu ji najít."

Pechánek se vrátil do ordinace: "Hotovo, visí!" hlásil jako na vojně splnění rozkazu.

"A viset bude," řekl Aleš a vzpomněl si na Netíka. Spěchal do ordinace.

"Čekáš dlouho?" srazil se před ordinací s Petrem Netíkem.

"Teď jsem přišel," potešil Aleše Netík.

MUDr. Brejcha měl štěstí, že 27. prosince o jedné hodině po půlnoci rozbolel Petra Netíka zub. Již delší čas pociťoval Petr občasnou bolest, ale práce v Koordinačním centru Občanského fóra jej pohltila. Neměl čas zajít na středisko a mikrobi tesali, vrtali a hlodali. O svátcích, kdy si Netík přece jenom v rodinném kruhu dopřál trochu klidu, došlo na nejhorší. V noci se snažil zahnat bolest rumem a tabletou Dinylu, ale marně. Nezbyvalo než zazvonit u dveří Dr. Brejchy. Aleš s trpícím zašel na zubní oddělení, přiložil do zlobivého zubu umrtvující vložku a společně čekali na chvíli, kdy preparát začne účinkovat. Bolest a neštěstí lidi sbližuje. Aleš našel v kartotéce nedopitou láhev z vánočních oslav a nově nabyté přátelství prolili hrdlem. Petr se svěřil Alešovi, že jej považoval za protivníka, že se polekal, když tenkrát Aleše uviděl na kašně.

Dnes Aleš pokračoval v léčení zubu a zároveň komentoval děj z rozhlasového přijímače, který sestra musela povzbudit do vyšších obrátek. Když Netík odcházel, bylo vše hotovo. Prezident skládal slib a Petr měl po bolestech. O radostných změnách neprodleně Aleš informoval ženu Danu, která sdílela jeho výbornou náladu: "Alešku, já jsem tak šťastná, že to dobře dopadlo, musíme všechno oslavit!"

Aleš se rozplýval blahem. Zavřel se v kanceláři, nechal se zapřít před soudruhem Lemberkem a třídil zbytečné formuláře. Vyřadil prakticky všechno, měl radost, že se snížila rozpapírovanost o 94,6%, čímž splnil osobní závazek uzavřený na počest dnešní volby prezidenta. Když se unavil zodpovědnou prací, zamířil k domovu.

Cestou vypínal hrud' s plackou OF a portrétem nového prezidenta. Za náměstím uviděl plakát s aktuálně upraveným nápisem Havel na Hrad na Havel na Hradě. Uzavřel závazek, že příští pracovní den upraví plakát na zubním oddělení. Z každého rohu se smál Havel, díval se z výloh, mával z oken autobusů a jeden se uvelebil dokonce na patníku nízko nad zemí. Jenže ne všichni vítali volbu se spontánním nadšením, došlo Alešovi, když odháněl volně pobíhajícího voříška, který na jednom z letáků na patníku zanechal autogram.

Aspoň na chvíli se Aleš cítil prezidentem. Promlouval k davu lidí, mezi kterými nemohl přehlédnout kolegu Helera. Sám Aleš pronášel věty, slavné věty, jen nevěděl, komu z mocných je vzal z úst.

"V žádné zemi, v žádné zemi, nemohou trpět, aby o osudu nové demokracie rozhodovali takoví lidé jako jste vy, Helere. V žádné zemi by totiž nemohla existovat skutečná demokracie, ale pouho pouhá anarchie. A to by byla, pamatujte si to dobře pro budoucnost, Helere, to by byla hrůza!"

Se spokojeností státníka odstoupivšího od mikrofonu vstupoval do bytu. Chyběl jen dlouhotrvající potlesk.

IV.STŘEDA 30.KVĚTNA 1990

MUDr. Aleš Brejcha otočil na poslední stranu připravovaného projevu: "Závěrem dovolu, abych poděkoval okresnímu stomatologovi doktoru Kánskému za odborné vedení a cenné připomínky k přednesené práci. Zároveň děkuji všem spolupracovníkům, kteří přispěli ke vzniku této práce. Děkuji vám za pozornost."

"Děkuji doktoru Brejchovi za příspěvek a dřív než přistoupíme k dalšímu vystoupení, otvírám diskusi k přednesenému tématu," vyzval přítomné k diskusi MUDr. Kánský. Zdálo se, že vystoupení zůstane bez odezvy, když zvedl ruku doktor Heler.

"Mám několik připomínek. Tak za první, náměty pro zlepšení nejsou náměty doktora Brejchy a za druhé, práce s ultrazvukem není také jeho. Ještě chci říci, že jsem ...," Aleš při slovech kolegy Helera rudnul. Naštěstí zasáhl okresní stomatolog.

"Počkej, Vojtěchu! Uvědom si, že doktor Brejcha v závěru práce označil všechny lékaře z Hrádku jako spoluautory. Jeho studie vychází z vašich připomínek, ale on je jen rozpracoval. A co se týče druhé práce, tak i zde autor nepopírá podíl ostatních zaměstnanců. Tvoje poznámky jsou bezpředmětné. Vím, kam míříš. Chceš pošpinit dobré jméno zodpovědného pracovníka, jak jsi to dělal v minulosti."

Aleš se opět napřimoval. Ve slovech nadřizeného tryskala živá voda. Jenže Heler se nechtěl vzdát tak lacině.

"Já mám důkazy, že přednosta ... , " ani tentokrát nedokončil větu.

"Myslím si, pane doktore, že pokud nemáš faktické připomínky, neměl bys naše jednání prodlužovat," ostatní přítomní souhlasili, neboť odpoledne nabízelo příjemné počasí a navíc vůně občerstvení vnikala do sálu.

O slovo se přihlásil ředitel OÚNZu MUDr. Vladimír Ketner, sedící na ředitelské židli dva měsíce: "Dovolte mi, abych vystoupil v diskusi již nyní. Původně jsem předpokládal, že vystoupím až v samém závěru vašeho jednání, ale slova doktora Helera mě přiměla k tomu, abych vyjádřil názor na přednostu zubního oddělení v Hrádku. Doktor Brejcha spolupracoval s Občanským fórem při našem OÚNZu prakticky od samého začátku. V listopadových dnech se rozhodně postavil za změny ve zdravotnictví, přišel s novými návrhy a jako první na okrese založil samostatné Občanské fórum zdravotníků. O jeho postoji při generální stávce jsme četli v okresních novinách. Na jeho obhajobu musím říci, že udržuje kontakty se zahraničím, o čemž svědčí odborná práce, kde dokazuje dlouholeté sledování západní literatury, podporuje vstup do Evropy a inspiruje ostatní. Myslím si, že jeho vedoucí postavení je oprávněné. Navíc doktor Kánský již dva roky přesluhuje ve funkci okresního stomatologa a na ředitelství jsme si kladli otázku, kdo na jeho místo. Právě zde padlo jméno doktora Brejchy. Myslím si, že vhodnějšího kandidáta budeme těžko hledat. Doktor Brejcha, ať se to někomu líbí či nelíbí tady dnes mezi námi sedí a ujišťuji vás, že za předsednickým stolem sedět bude!" zdvořilostní potlesk vzal definitivně vítr z plachet Helerovi, který odešel ze sálu.

Aleš měl nevýslovnou radost. Litoval, že musel brzy odejít domů, neboť potřeboval sestavit projev na zítřejší předvolební mítink. Z přípravy referátu jej vyrušil telefon.

"Prosím, Brejcha!"

"Nazdar Aleši, tady Petr! Tak počítáš s tím předvolebním mítinkem OF?" ptal se Netík.

"To víš, že jo. Od kolika to začíná?"

"Já se pro tebe zastavím okolo půl sedmé. Schůze je od sedmi v kulturáku. Máš připravenou řeč?"

"Makám na ní. Nenechám vás přece ve štychu."

Aleš kandidoval do České národní rady na kandidátní listině číslo sedm, tj. Občanské fórum. Potřebovali člověka, osobnost, jehož rozhodný postoj zná celé město, okres. Člověka, kterému každý rád odevzdá svůj hlas.

S kandidaturou se před Alešem otevíral nový svět. Nedočkavostí hořel na pondělní demokratické chvílky, kdy podřízené vedl na cestu pravou. Umiňoval si, že doktorku Vilímkovou dovede do funkce prvního mluvčího Občanského fóra na pracovišti. Mladé Daňkové je třeba věnovat náležitou pozornost, neboť by zase jednou mládež mohla dělat nějakou revoluci. S Pechánkem asi nehne, kouří ještě víc. A Heler? Navrhne mu, aby požádal o rozvázání pracovního poměru. v očích kolegů se znemožnil. Aleš by nad pracovními problémy meditoval do rána, kdyby jej manželka Dana nevolala k večeři.

"Představ si, táto, že nechťejí jet na tábor," stěžovala si Dana.

"Kdo nechce jet?" přísně změnil ratolesti Aleš.

"Na pionýrák jako loni, pche," ohrnovala nos Petra.

"Žádný pionýrák, je to od skautů," upřesnila manželka.

"Tak holčičko pojeděš a basta! Příští rok končíš školu a kam se dostaneš, když v posudku budeš mít napsáno, že nejsi ve Skautu? Uvědom si, že jsi dcera představitele OF ve městě," poučoval Aleš.

"Mně se taky nechce," dovolil si odporovat David.

"Pojedeš a hotovo!" Aleš nepřipouštěl diskusi.

"Ale já jsem chtěla jet s holkama na čundr," snažila se Gábina.

"Ani nezačíněj," čílila se Dana.

"Tak na čundr a s holkama. To povídej někomu jinému. Pojedeš a hotovo!" Alešovi docházela trpělivost.

"Děti, děti, po kom jen jste? Tatínek se stará a vy ..," Dana si prohlížela potomky a Aleš si říkal, že po něm nezdědili nic. "Podívejte se na tatínka, z něj si berte příklad!"

Na Alešovu hlavu se ten den sneslo příliš chvály, že večer nemohl usnout. Pod lampičkou listoval v bibli, ochotně zapůjčené sestrou Hanušovou. Dana vstoupila do ložnice právě ve chvíli, kdy končil kapitolu o Jidášovi.

"Co to čteš?"

"Bibli."

"A proč?"

Aleš už věděl po kom jsou jeho děti. "Všechno se může jednou hodit!"

"Víš, Aleši, co na tobě nejvíc obdivuji?"

Aleš netušil.

"Jak se vyznáš v tlačnici. I dětem dokážeš všechno vysvětlit. Třeba s tím táborem. Já mluvím hodinu a tobě stačilo několik vět. Víš, někde jsem četla o divokém psovi, který bloudil ve vysoké trávě až pošel hlady, protože nemohl najít východisko, prostě cestu ven z pralesa."

Dana byla zvyklá mluvit při nejrůznějších příležitostech, Aleš ji rád poslouchal, ale někdy nechápal tok myšlenek.

"Někdy mně připadáš jako ten pes."

"Já a pes?" podivil se Aleš a začal hladit manželku. Nic neodbýval. Kdo ví, kdy se mu to může hodit. Co kdyby příští volby vyhrála Nezávislá erotická iniciativa nebo Rómové nebo zelení nebo ....

Za chvíli bylo v ložnici po všem. Aleš oddychoval a myslel na Danina slova o psovi. Mýlila se. Nebyl psem. Možná okamžik bloudil, ale jen nezbytně nutný okamžik, maličkou část života. Než uviděl světýlko. A pak už šel. Pořád dál, vpřed. Ke korytu.

"Na co myslíš?" zeptala se Dana.

Neodpověděl. Začínal dostávat strach, aby v té příští vysoké trávě opravdu ale opravdu nezabloudil.

Václav FRANČ

Mrazivý podvečer se vyklubal z jasného dne, který rozehrál hlavy chlapů, diskutujících o událostech minulého týdne na Národní třídě. Jako lavina se valily události těchto dnů na občany Újezda a Bystřice.

„Co se to v Praze děje?“ ptali se jeden druhého, skákali si do řeči, mudrovali a filozofovali. Každý chtěl přiložit polínko názorů do nažhavené diskuse. Půllitry cinkaly o sebe a řeči houstly. Jen Ladin seděl v ústraní. Pomalu ucucával jediné pivo a sám měl jiné starosti.

Ty tam byly dny, kdy po dobrém obchodu se starou almarou po nebožce bábě patřila hospoda jemu. Podle něj neměl ten starý krám žádnou cenu, ale ti podivíni se přepláceli. Nemusel závistivě sedět u jediného půllitru, na který vystrachal poslední drobné v rohu kapsy jako dnes. Díky zeleným bankovkám od sběratelů starožitností se mohl naparovat: „Já se vám divím, chlapi, že chodíte do práce. Dřít se na komouše, pche! Dokavad' budou u koryt, tak mě v práci nikdo neuvidí!“

Ladinovi práce nevoněla. Vyučil se zedníkem, ale víc než cihly mu k srdci přirostlo pivo a cigarety. Manželka utekla, když poznala, jaký balvan si uvázala na krk. K dceři, která zmizela v mámině náruči, sotva udělala pár krůčků, necítil nic. Byla mu spíš na obtíž. Každý měsíc vypláznout čtyři stovky. „Copak kradu?“ rozčiloval se Ladin. Laděnce bude osmnáct, hotová slečna. Po bábě smrti bývalo v chalupě smutno. Snil, jak se vypraví do města, koupí šaty či jiný dárek, vyhledá dceru a bude hrdý, až se za ní budou chlapi otáčet, když jej půjde vyprovodit na nádraží k vlaku. Jenže na dárek nikdy nenašetřil. Jak se dostal ke koruně, vzaly sny za své a Ladin nedokázal myslet na nic jiného než na hospodu.

Do Bystřice se přistěhoval na přání mámy. Poslala jej k bábě na venkov: „Ve městě jsi na očích. Nejdeš do práce a hned policajti zvoní u dveří a vyhrožují soudama. A ke všemu si tvoje bejvalá přísolí, že neplatíš!“

Bystřice vzala nového občana na milost. Jenže za pár týdnů lidi poznali, že Ladin je pěkné kvítko.

„Copak sem magor?!“ otvíral si hubu na agronoma v družstvu. „Já na komouše makat nebudu!“

Babka dělala s důchodem zázraky. Ladina omlouvala, styděla se za vnuka kriminálního: „Je nemocný. Papulu mu doktoři sdrátovali, že ani sousto nepozře!“

„Nemocný?!“ vpálily jí ženské do obličeje. „Má lachtání nemoc!“

„Jakou... lachta... co?“

„Ruce mu dou dozadu od práce!“

Stařena se stáhla do ústraní, ale barvu nepřiznala. Z důchodu uškmořila desetikorunu a v neděli po obědě Ladina obdarovávala s dobrou vůlí, že přijde mezi chlapy na rozumnější myšlenky. Ladin jí hodil peníze pod nohy: „To si nech, babo! Slamník vycpanej, a myslíš si, že ti budu dřít jako pacholek za pár šupek!“

„Kdyby byla aspoň pětka,“ vzpomínal stále častěji. Peníze se rozkutálely. Stejně tak se na pár měsíců z Bystřice vytratil Ladin. Stará po vsi roznášela: „Náš Ladin je odborník. V lese takového machra potřebujou.“

Nikdo babce nic nevymlouval. Veřejným tajemstvím bylo, že sedí za příživu a neplacení alimentů.

„Zas tu byli pro Ladina. Odvezli ho na stavbu,“ vysvětlovala jindy. Marně. Vesnice viděla, jak odjížděl esenbáckým vozem k Újezdu.

Utahaná babka, starající se o povedeného vnuka, nemohla hlídat svět věčně. Svátý Petr ji povolal k sobě a Ladin osířel. Králíky a slepice brzy spořádal a na zahrádce se nepřetrhl. Jaro a léto nějak přežil. Z podzimu otrhal kdejakou švestku či jabloň. Vložil se u cesty a za pár hodin byl život krásnější. Jindy vyhrabával brambory na družstevním, ale zima bývala dlouhá. Ve stodole vystrachal kdejaký kus železa a zpeněžil jej. Pivo chvíli v žaludku hrálo, ale noci byly chladné. V břiše kručelo i v tu neděli, když se vracel z hospody. Mokrý sníh bránil v otevření vrátek, zápasil s ním. Na zápraží vrhala stín lampa veřejného osvětlení. Všiml si opuštěné žerdi ve štítě chalupy.

„Tak zejtra v poledne! Všichni vlajku a hurá do stávky!“ vzpomněl si na hospodské řeči.

„A co já?“ Ladina hryzalo špatné svědomí.

V komoře bylo chladno. „Musím najít prapor,“ přehraboval staré hadry po babce. Při práci zapomněl na zimu. Na dně truhly našel zapraný prapor. Rozhrnul plátno na špinavou duchnu, aby se přesvědčil, zda se do něj nepustily myši.

Prokřehlý se po chvíli vrátil do komory, zatímco ve štítě visel prapor. Jediný ve vsi. Zapálil si poslední cigaretu. Šetřil si vzácný poklad na večer, aby zahřál promrzlé ruce. Zalezl pod peřinu ustrojený. Retko dotáhl až k filtru, típl o parapet, hlavu přikryl peřinou a snažil se usnout. Sliboval si, že zítra začne nový život. Ráno každý den do práce, našetří peníze. Najde dospívající dceru. Musí to být kočka. Chlapi v hospodě budou zírat. Alkohol nakonec Ladina přemohl. Spal dlouho. Prospal pondělní bystrické ráno. Vykubalo se z ještě chladnější noci. Ženské se ráno scházely k pojízdné prodejně. Nestačily valit oči.

„Máňo, podívej! Stávkuje!“

„Ten stávkuje celý život!“ smály se a pára jim stoupala z úst.

Ladin se probral až k polednímu. Zajel rukou do roztrhané kapsy a hledal drobáky. Podšívka se poddávala jeho prstům, jenže Ladinova tvář se nerozjasňovala. Vzal tedy pár zálohovaných láhví a mířil vrávoravým krokem k hospodě.

Prapor ve štítě se zvolna chvěl, jako by kroutil hlavou nad Ladinovou budoucností.

O RADOSTECH ŽIVOTA

Bohumír PROCHÁZKA

Inu, i ta radost, právě tak jako my, lidé, se mění. A to, co bylo kdysi úžasné – zдалipak si na to vůbec někdy vzpomeneme?

Když jsem poprvé, dotýkající se spolužačky Hurychové, ucítil, jak jsou holky jinačí, než my, kluci, usoudil jsem, že větší slast už být nemůže. Měl jsem takovou radost, že jsem celou cestu domů utíkal a smál se a nemohl usnout. Hurychovou pak nabalil Vyšohlíd a dělal s ní věci ještě daleko jinačejší než já. Teď vypadá Hurychová tak, jako ještě nedávno moje babička.

Po maturitě měl jsem velikou radost z toho, jak jsem vzdělaný a chytrý. Do té doby, než se mne spolužák, kšeftující s auty, zeptal, kolik vydělávám. Pak už jsem se radoval jen z toho, že jsem intelektuál, ale ne tak moc.

Když se narodilo moje první dítě, byla tou radostí skutečnost, že vzhledem k tomu, že strom jsem zasadil, už mi zbývá jen postavit dům, abych byl pravý chlap. Dům jsem sice nepostavil, ale dřevěný záchod na chatě stojí dodnes. To byla panečku radost, že ho vítr jen povalil, ale nerozbil, a povalený a nerovnaný stojí dodnes.

I z vnuka jsem měl radost. Když mne pak ve svých devíti letech poslal do p...e, dostavila se radost trochu jiného druhu. Říkal jsem si, jak je dobré, že už i v dětství je osobnost, a to náležitě vyhraněná.

Přišly i radosti rázu Filozofického. Nebo ideologického? To když jsem o Vánocích roku 1989 viděl asistenta z katedry marxismu-leninismu, jak se vroucně modlí v kostele. Ale nevím, jestli v tom nebylo i kousek škodolibosti. Pak jsme bojovali za demokratickou společnost a velkou radost jsme měli taky jen chvíli. Však ty malé zůstaly: občas se nám přece jen podaří prokázat, že Občan má svou váhu i před Úřadem. Ale radování z toho, že jsme po desetiletí měli dobrého prezidenta, je upřímné a náležité.

Když jsem po měsíčním hledání, dopisování a telefonování na všechny strany a hádání se ženou našel příslušná vysvědčení a diplomy, radoval jsem se, jak si budu užívat zasloužený důchod. Ale jenom do té chvíle, než mi Státní úřad sociálního zabezpečení oznámil jeho výši.

O relativnosti pojmu zvaného radost svědčí moje potěšení, když jsem si po operaci kyčle prvně sám navlékl ponožku.

Ale ta pravá radost, přátelé, ta je v tom, že se ráno probudím, vstanu (musím pomalu), můžu jít, vlastně nejprve se opatrně rozchodit, dýchat, nadávat na připálené rohlíky, dívat se, jak dozrávají jeřabiny, špičkovat se se ženou ..., prostě docela obyčejně ŽÍT.